ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobkyně: **A. H.**, proti žalovanému: **Finanční úřad pro Liberecký kraj**, se sídlem 1. máje 97, Liberec, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 2. 12. 2024, č. j. 59 Af 11/2024-59,

takto:

I. Návrh žalobkyně na ustanovení zástupce se zamítá.

II. Kasační stížnost se zamítá.

III. Žalovanému se náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

Odůvodnění:

I.
Průběh dosavadního řízení

[1] Žalobou podanou dne 5. 8. 2024 ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci se žalobkyně domáhá zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 5. 2024, č. j. 720377/24/2607-00540-601258. Jelikož ke dni podání žaloby nezaplatila soudní poplatek ve výši 3 000 Kč podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, krajský soud ji usnesením ze dne 19. 9. 2024, č. j. 59 Af 11/2024-37, vyzval k jeho úhradě. Žalobkyně požádala o osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), a navrhla, aby jí byl ustanoven zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. Na výzvu krajského soudu žalobkyně sdělila, že má příjmy ze starobního důchodu a podnikání. K tomu Nejvyšší

správní soud poznamenává, že ve formuláři zaslaném krajským soudem žalobkyně uvedla za rok 2023 základ daně ze samostatné činnosti ve výši 25 860 Kč, podle přiloženého daňového přiznání však základ daně činil 173 059 Kč. Dále žalobkyně tvrdila, že nedisponuje majetkem vyšší hodnoty, který by mohl být zpeněžen, neboť její majetek je postižen nezákonně nařízenými exekucemi. Uvedla, jaké jsou její měsíční náklady spojené s bydlením, a tvrdila, že byla nucena si vzít několik půjček, které dosud nejsou splaceny. Poukazovala rovněž na svůj špatný zdravotní stav, výdaje na vedené soudní spory a na to, že Krajský soud v Hradci Králové ji od soudních poplatků osvobodil.

[2] Krajský soud shora uvedeným usnesením nepřiznal žalobkyni o osvobození od soudních poplatků (výrok I.) a zamítl její návrh na ustanovení zástupce (výrok II.).

[3] V odůvodnění tohoto usnesení krajský soud upozornil, že je to žadatel, kdo je povinen hodnověrným způsobem doložit své majetkové a sociální poměry. Žalobkyně však neposkytla úplné údaje, na jejichž základě by krajský soud mohl získat ucelený přehled o její majetkové situaci. Z tvrzení žalobkyně totiž vyplynulo, že vlastní majetek větší hodnoty. Nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce sice mohou mít vliv na možnost dispozice s majetkem a tím i na případné osvobození od soudních poplatků, to však musí posoudit soud, nikoli sama žalobkyně. Ta neuvedla, o jaký majetek větší hodnoty se jedná, a nesdělila ani neprokázala, pro jaké dluhy je tento majetek konkrétně postižen. Již z napadeného rozhodnutí bylo krajskému soudu zřejmé, že je žalobkyně v daňové exekuci, tato skutečnost však nevypovídá o jejích celkových majetkových poměrech.

[4] Krajský soud rovněž připomněl, že žalobkyně je pravidelnou účastnicí soudních řízení, takže si musí být dobře vědoma povinnosti úplně uvést svůj majetek, na což ji krajský soud v minulosti opakovaně upozornil. Přesto však žalobkyně odmítá rozkrýt své majetkové poměry. Proto krajský soud posoudil její tvrzení jako neúplná.

[5] Jelikož žalobkyně nesplnila předpoklady pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s., nebyla naplněna ani první podmínka pro ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. Krajský soud tedy zamítl i její návrh na ustanovení zástupce.

II.
Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[6] Žalobkyně (stěžovatelka) napadla usnesení krajského soudu kasační stížností spojenou s návrhem na přiznání jejího odkladného účinku.

[7] Stěžovatelka uvádí, že jí napadené usnesení dosud nebylo řádně doručeno. Krajský soud podle ní rozhodoval na základě domněnek a uměle konstruovaného skutkového a právního stavu. Je přesvědčena, že jí byla upřena základní práva, neboť se k závěrům krajského soudu nemohla vyjádřit. Krajský soud se podle ní nezabýval skutkovým a právním stavem, který je mu znám z obsahu listin ve spisu a předchozích podání. Dále stěžovatelka konstatuje, že soudu dostatečně prokázala důvody pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, přestože byla ve velké časové tísni a ve špatném zdravotním stavu.

[8] V závěru stěžovatelka žádá o osvobození od soudních poplatků a navrhuje ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti a bez jakéhokoli podrobnějšího odůvodnění též přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

[9] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III.
Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[10] Úvodem se Nejvyšší správní soud zabýval žádostí stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků a návrhem na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Vycházel přitom ze závěrů, k nimž dospěl jeho rozšířený senát v usnesení ze dne 9. 6. 2025, č. j. 1 As 196/2014-19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS (všechna zde zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz): „*Stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu podaném ve věci samé (o žalobě) či o jiném návrhu, jenž je spojen s poplatkovou povinností.*“ Napadené usnesení, jímž krajský soud nepřiznal stěžovatelce osvobození od soudních poplatků a zamítl její návrh na ustanovení zástupce, nebylo rozhodnutím o návrhu ve věci samé. Stěžovatelce tedy povinnost zaplatit soudní poplatek za kasační stížnost vůbec nevznikla. Nejvyšší správní soud proto o žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků za řízení o kasační stížnosti nerozhodoval.

[11] Podle § 35 odst. 10 věty první s. ř. s. „*[n]avrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát*“.

[12] Aby mohl soud ustanovit navrhovateli zástupce, musí tedy být (kromě podání návrhu) kumulativně splněny dvě podmínky: (i) navrhovatel splňuje předpoklady osvobození od soudních poplatků a zároveň (ii) je to nezbytně třeba k ochraně práv navrhovatele. Podmínka (ii) by byla jednoznačně splněna v situaci, kdy by zastoupení stěžovatelky bylo povinné. Taková situace však v projednávané věci nenastala – podle citovaného usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2025, č. j. 1 As 196/2014-19, se na řízení o kasačních stížnostech proti rozhodnutím krajského soudu o procesních návrzích kromě poplatkové povinnosti nevztahuje ani povinné zastoupení stěžovatele podle § 105 odst. 2 s. ř. s.

[13] Přestože zastoupení stěžovatelky v tomto řízení není obligatorní, je jistě možné. Nejvyšší správní soud proto posuzoval, zda je zastoupení stěžovatelky i tak nezbytné k ochraně jejích práv. Žádný důvod pro tento závěr však neshledal. Projednávaná věc týkající se neosvobození od soudních poplatků a neustanovení zástupce v řízení před krajským soudem je totiž jednoduché povahy; kasační stížnost je sice stručná, ale projednatelná a lze o ní rozhodnout na základě podkladů obsažených ve spise. Soudu je zároveň z úřední činnosti známo, že stěžovatelka má s obdobnými řízeními nezanedbatelné zkušenosti. Vzhledem k tomu, že podmínky pro ustanovení zástupce podle § 35 odst. 10 s. ř. s. musí být splněny kumulativně, bylo by nadbytečné zabývat se splněním podmínky nemajetnosti. Nejvyšší správní soud proto návrh stěžovatelky na ustanovení zástupce výrokem I. tohoto rozhodnutí zamítl.

[14] Nejvyšší správní soud dále posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozhodnutí krajského soudu (§ 106 odst. 2 s. ř. s.; k tomuto doručení viz dále) a je podána oprávněnou osobou, neboť stěžovatelka je účastnicí řízení, z něhož napadené rozhodnutí krajského soudu vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

[15] Soud poté přezkoumal napadené usnesení v mezích rozsahu kasační stížnosti a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda toto rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[16] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *„[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.*“.

[17] Jak již Nejvyšší správní soud opakovaně upozornil, je na účastníku řízení (zde stěžovatelce), aby vysvětlil, v čem spatřuje nedostatek prostředků, z nichž by měl platit náklady řízení, a svá tvrzení osvědčil (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 3. 2004, č. j. 1 Afs 5/2003-54, publ. pod č. 311/2004 Sb. NSS). Nesplní-li účastník povinnost doložit nedostatek prostředků, soud jeho výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004-50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS). Pokud žadatel svou finanční situaci dostatečně neosvětlí, soudu nezbývá, než jeho žádost zamítnout. Právě to se podle krajského soudu stalo v projednávané věci. Stěžovatelka nedostála své povinnosti osvědčit své majetkové a výdělkové poměry, neboť neuvedla, jaký majetek větší hodnoty (byť případně zatížený exekucemi) vlastní; neprokázala ani aktuální výši tvrzených dluhů.

[18] Stěžovatelka namítá, že krajský soud rozhodoval na základě domněnek a uměle konstruoval skutkový a právní stav. S touto námitkou se Nejvyšší správní soud neztotožnil, neboť všechny skutečnosti, z nichž krajský soud vycházel, vyplývají ze spisu krajského soudu. Stěžovatelka v prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech skutečně uvedla, že veškerý její *„majetek větší ceny vč. účtů byl a je i nadále obstaven nezákonně, protiústavně a zcela účelově nařízenými a prováděnými exekucemi*“. Nedoložila ani to, jaký majetek vyšší hodnoty vlastní, ani žádné podklady, z nichž by krajský soud mohl vycházet při posouzení, v jakém rozsahu je tento majetek zatížen. Ve spisu rovněž (kromě listin týkajících se některých daňových řízení a jednoho potvrzení o výši zůstatku na bankovním účtu – to navíc bylo krajskému soudu doručeno až po vydání napadeného usnesení) nejsou obsaženy žádné podklady prokazující výši stěžovatelčiných dluhů.

[19] Nejvyšší správní soud se plně ztotožňuje se závěrem krajského soudu, že pro osvobození od soudních poplatků je třeba, aby žadatel vyjevil své výdělkové, majetkové a

osobní poměry v jejich celistvosti. Je totiž na soudu, nikoli na žadateli o osvobození od soudních poplatků, aby žádost komplexně posoudil, případně vyhodnotil některé okolnosti jako nerozhodné. Vlastnictví nemovitostí při posuzování naplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom není nepodstatnou otázkou. Samo o sobě sice není dostatečným podkladem pro závěr o schopnosti nést náklady soudního řízení, může však napovídat o tom, že účastník řízení má prostředky, z nichž tyto nemovitosti udržuje, případně z nich má dokonce nějaký výnos (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009-95, publ. pod č. 2163/2011 Sb. NSS). Existence dluhů na druhé straně může znamenat, že i na první pohled majetný žadatel není schopen soudní poplatky uhradit, tím spíše tehdy, pokud byla na žadatelův majetek nařízena exekuce. Všechny tyto okolnosti je však třeba osvědčit.

[20] Pokud by měl krajský soud možnost výdělkové, majetkové a osobní poměry stěžovatelky úplně posoudit, nelze vyloučit, že by (stejně jako stěžovatelka) dospěl k závěru, že ani vlastnictví majetku vyšší hodnoty nezajišťuje stěžovatelce dostatek prostředků, aby mohla nést náklady řízení. Stěžovatelka však nejenže nepředložila úplné podklady prokazující výši jí tvrzených dluhů, ale nesplnila ani svou povinnost popsat, jaký majetek větší hodnoty vlastní a jak konkrétně je tento majetek stižen exekucí, a svá tvrzení doložit. Tím krajskému soudu znemožnila, aby její celkovou finanční situaci komplexně posoudil. Krajskému soudu tedy nezbylo, než stěžovatelku od soudních poplatků neosvobodit.

[21] Stěžovatelka dále namítá, že nedostala příležitost se k závěrům krajského soudu vyjádřit. Přestože obecně platí, že by soud měl žadateli umožnit doplnění chybějících tvrzení či vyjasnění konkrétních nejasností, které z jeho tvrzení vyplynuly (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 9. 2008, č. j. 1 As 63/2008-34), v nynějším případě krajský soud přiléhavě podotkl, že stěžovatelčiným žádostem o osvobození od soudních poplatků již opakovaně nevyhověl, neboť stěžovatelka nereagovala na zaslané výzvy, příp. reagovala shodně jako v této věci. Bylo by tak zjevně neúčelné, pokud by se krajský soud snažil o další vyjasňování relevantních skutečností. Ani tyto námitky proto nejsou důvodné. Nadto lze poznamenat, že stěžovatelka ani na argumentaci krajského soudu spočívající v tom, že nejasnosti ohledně svých majetkových poměrů opakovaně nevysvětluje, nijak nereagovala.

[22] Pokud jde o stěžovatelčino tvrzení o zdravotních komplikacích v souvislosti s opakovaným proděláním nemoci covid-19, nelze než konstatovat, že stěžovatelka neuvedla o povaze těchto svých obtíží žádné podrobnější informace, ani svá tvrzení nedoložila jinak než potvrzením o dočasné pracovní neschopnosti. Nevysvětlila rovněž, jak měly její zdravotní problémy ovlivnit její schopnost tvrdit a doložit skutečnosti relevantní pro rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků. Ani ze stěžovatelčina zdravotního stavu tedy nelze dovozovat nezákonnost napadeného usnesení.

[23] Stěžovatelka taktéž namítá, že jí napadené usnesení nebylo řádně doručeno. Neuvedla však, v čem konkrétně mělo pochybení krajského soudu při doručování spočívat. Ze spisu krajského soudu vyplývá, že zásilka obsahující napadené usnesení byla doručována jako tzv. jiná písemnost (ve smyslu § 50 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v relevantním znění, dále jen „o. s. ř.“, ve spojení s § 42 odst. 5 s. ř. s.). Zákon u tohoto typu rozhodnutí krajského soudu (na rozdíl od rozsudku) nevyžaduje doručení do vlastních rukou ve smyslu § 49 odst. 1 o. s. ř. Z doručenky obsažené ve spisu krajského soudu Nejvyšší správní soud

zjistil, že doručující osoba stěžovatelku nezastihla a vložila zásilku do schránky dne 10. 12. 2024. Tímto dnem se tedy napadené usnesení podle § 50 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 42 odst. 5 s. ř. s. považuje za doručené. Nejvyšší správní soud neshledal ve způsobu doručování žádné porušení právních předpisů. Lze též poznamenat, že kasační stížnost byla podána včas a že z kasačních námitek bylo zřejmé, že se stěžovatelka s obsahem napadeného usnesení seznámila. Ani s námitkou zpochybňující doručení napadeného usnesení se tedy tento soud neztotožnil.

[24] Pro úplnost lze dodat, že Nejvyšší správní soud již nerozhodoval o návrhu stěžovatelky na přiznání odkladného účinku ani ji nevyzýval k doplnění tohoto návrhu, neboť rozhodl o samotné kasační stížnosti bez zbytečného prodlení. Není ani zřejmé, co by přiznáním odkladného účinku kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o nepřiznání osvobození od soudních poplatků a zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce v řízení o žalobě mělo být dosaženo.

IV.
Závěr a náklady řízení

[25] Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl (výrok II.).

[26] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, náleželo by mu tedy vůči neúspěšné stěžovatelce právo na náhradu nákladů, které v řízení důvodně vynaložil. Žalovanému však v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nevznikly, proto mu soud jejich náhradu nepřiznal (výrok III.).

P o u č e n í :
Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 3. února 2025

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu